

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

İKTİSAT FAKÜLTESİ

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

BÜYÜME
ORANLARIDIŞ TİCARET
VERİLERİ

ENFLASYON

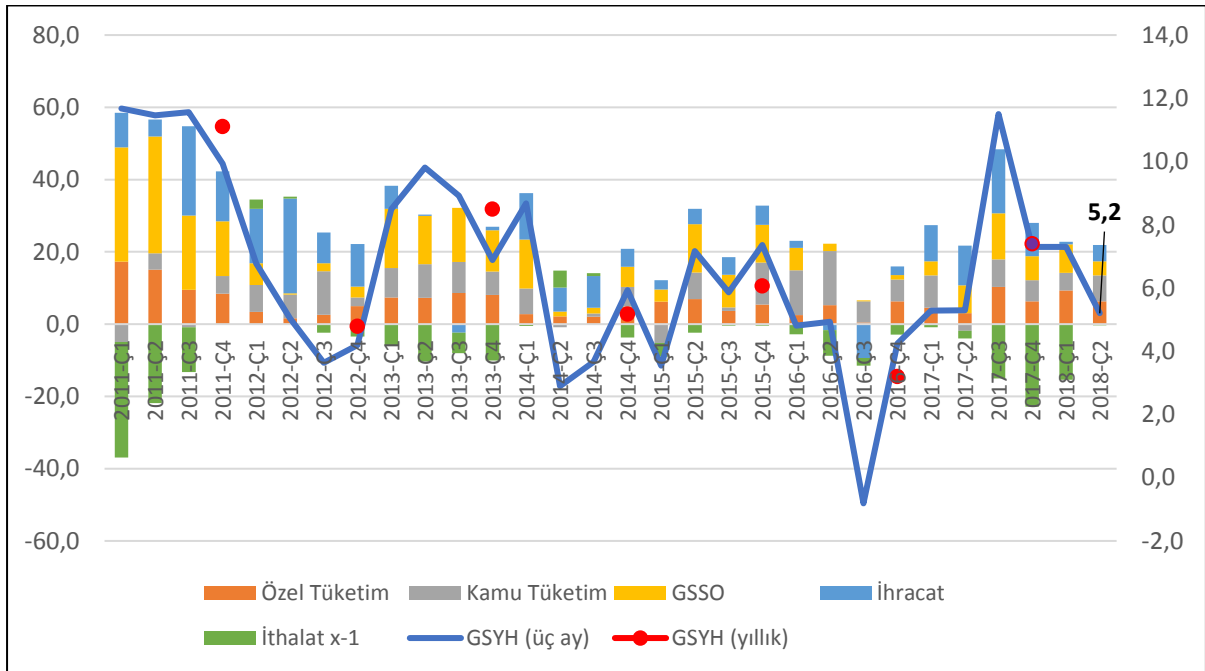
ENFLASYON
VE REEL KUR
ENDEKSİUSD/TL PARİTESİ
VE CDSEKONOMİK
GÜVEN
ENDEKSİYENİ
EKONOMİ
PROGRAMI

2.Çeyrekte Büyüme

Nisan-Haziran 2018 dönemini kapsayan ikinci çeyrekte Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %5,2 artış gösterdi. Büyümeye en büyük katkı devlet harcamalarından geldi. Devletin nihai tüketim harcamalarının büyümeye katkısı %7,2 oldu. GSYH bileşenlerinden özel kesim tüketim harcamalarının büyüme oranının katkısı %6,3 oldu. 2018'in ikinci çeyreğinde gayrisafi sabit sermaye oluşumu (GSSO) % 3,9 oranında arttı. Dış ticaret verilerinde ise ihracat %4,5 oranında artarken ithalat %0,3 oranında arttı.

Özellikle inşaat ve tarım sektörlerinde yaşanan gerileme, 2018 yılının ikinci çeyreğinde büyüme oranının gevşemesinde etkili oldu.

Şekil 7: Ekonomik Büyüme Oranı

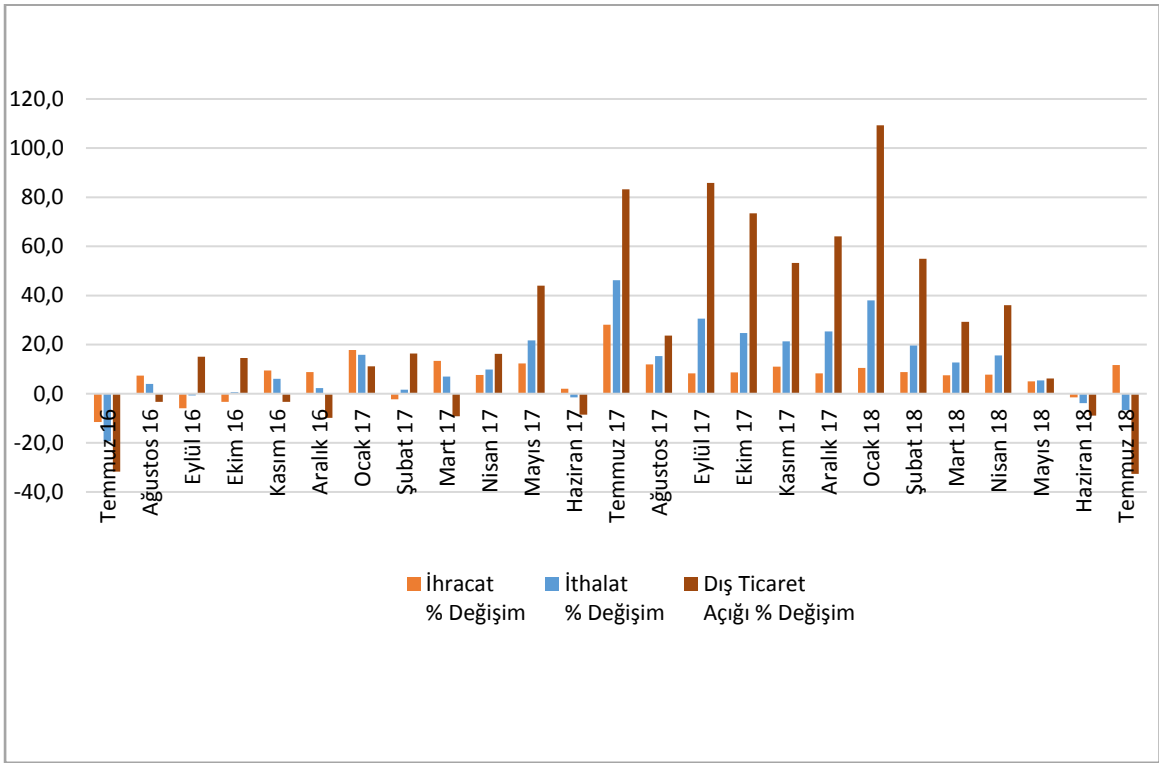
Ocak-Mart 2018 çeyreğinde %6,6; bir önceki yılın aynı dönemine göre ise %5,1 oranında büyüyen inşaat sektörü 2018 yılının ikinci çeyreğinde yalnızca %0,8 oranında büyüebildi. İnşaat sektörü yanında tarım sektöründe de bir önceki çeyreğe göre ciddi bir düşüş oldu. Tarım sektörü bir önceki çeyrekte %6,1; bir önceki yılın aynı döneminde %7,0 büyürken 2018 yılının ikinci çeyreğinde %1,5 oranında küçüldü. Bu iki sektörde yaşanan gerileme büyüme oranlarının gerilemesinde etkili oldu.

Dış Ticaret Açığı %32 Oranında Düştü

Döviz kurlarındaki artış dış ticaret açığının daralmasına neden oluyor. Temmuz 2018 döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre **ihracat** %11,6 oranında artarak 14 milyar 77 milyon dolar, **ithalat** ise bir önceki yılın aynı ayına göre %6,7 oranında azalarak 20 milyar 59 milyon dolar değerinde gerçekleşti. Bunun sonucunda Temmuz 2018 döneminde **dış ticaret açığı** %32,6 oranında azalarak 5 milyar 959 milyon dolar oldu. Bu dönemde ihracatın ithalatı karşılama oranı %58,7 seviyesinden %70,2 seviyesine yükseldi.

Dış ticaret açığında **üst üste ikinci kez daralma yaşanması**, üçüncü çeyrekte ekonomide bir yavaşlamaya işaret ediyor olabilir.

Şekil 5: Dış Ticaret Verileri

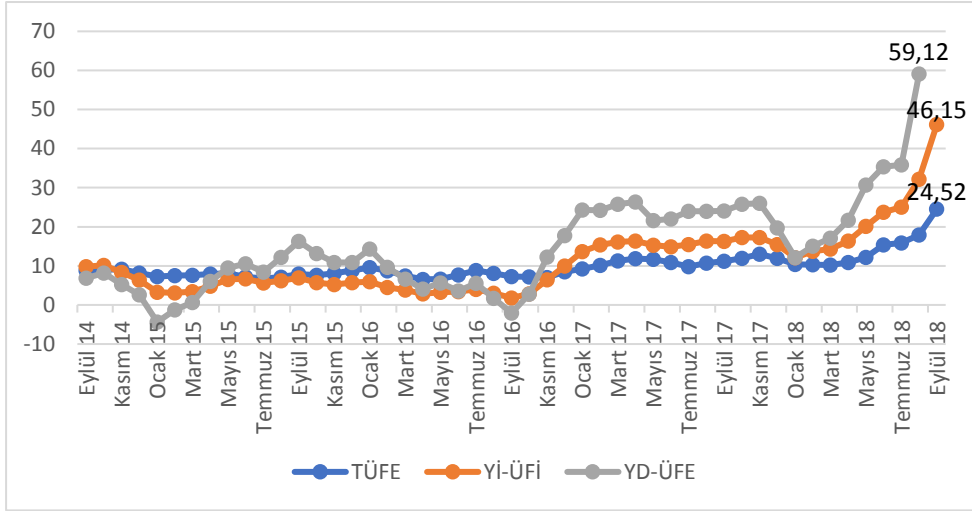

Sektörler bazında bakıldığında imalat sanayinin toplam ihracat içindeki payı %94,1 olurken tarım ve ormancılık sektörünün payı %3,1; madencilik ve taş ocaklığı sektörünün payı %2,1 oldu. İmalat sanayi ürünlerinden yüksek teknolojlili ürünlerin ihracat içindeki oranı %2,8; ithalat içindeki payı ise %13,5 oldu. Orta teknolojlili ürünlerin toplam imalat sanayi ürünleri ihracatı içindeki payı %37,1 ; ithalat içindeki payı %42,8 oldu. Temmuz 2018 döneminde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) yaptığı ihracat %14,7 oranında artarken AB'nin Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı %48,7 oldu. İhracatın en fazla yapıldığı ülkelere bakıldığında, sırasıyla Almanya, Birleşik Krallık, ABD ve İtalya ilk dörtte yer almaktadır. En fazla ithalatın yapıldığı ülkeler ise sırasıyla Çin, Rusya, Almanya ve ABD oldu.

Enflasyon Oranları Yükselmeye Devam Ediyor

2018 yılının ilk aylarından itibaren başlayan **enflasyon oranlarındaki artış** seyri Eylül 2018 döneminde de hızlanarak devam ediyor. Eylül 2018 döneminde **Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)** aylık bazda %6,3, yıllık bazda ise %24,52 oranında gerçekleşti. Böylece aylık bazda %3,6 ve yıllık bazda %21,3 artması öngörülen beklentilerin üzerinde bir artış meydana geldi. TÜFE oranı, 2001 yılında yaşanan ekonomik krizden bu yana en yüksek seviyeye ulaştı. Aynı dönemde **Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE)** aylık bazda %10,88, yıllık bazda ise %46,15 oranında arttı. Yİ-ÜFE'deki artış beklentisi de gerçekleşen değer in altında kaldı. Eylül 2018 dönemi için Yİ-ÜFE'nin yıllık bazda %39,6 oranında artması bekleniyordu.

Şekil 1: Enflasyon oranları (TÜFE-ÜFE)

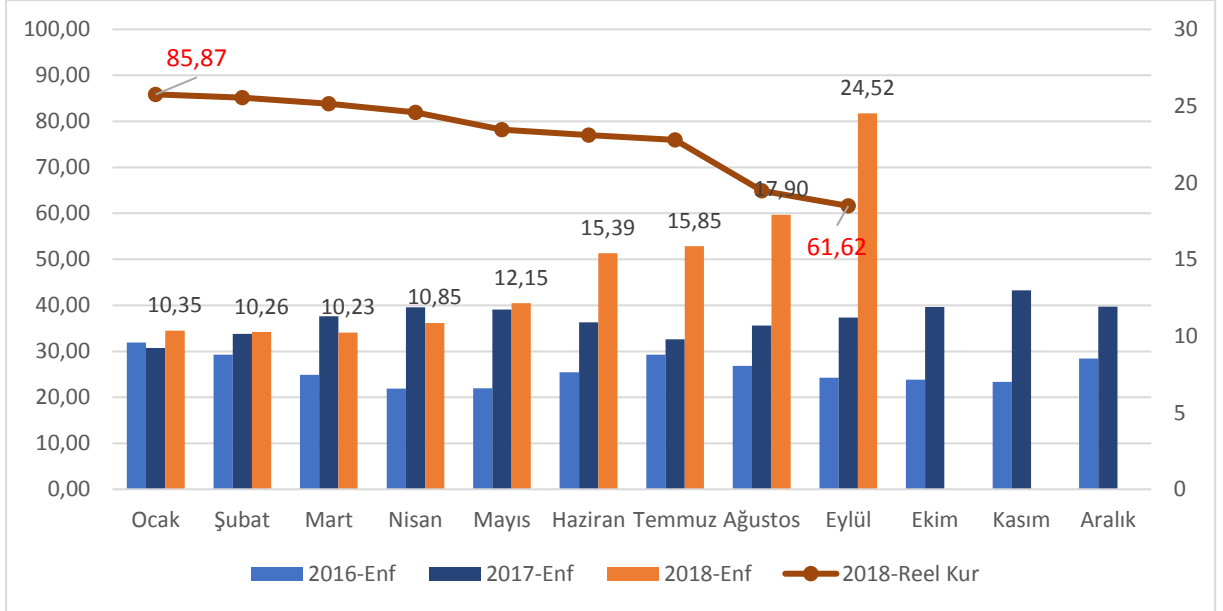
TUIK verilerinden derlenmiştir.

Eylül 2018 döneminde TÜFE bileşenleri içerisinde aylık **en fazla artış** %11,41 oranı ile ev eşyası grubunda oldu. Bu grubu sırasıyla %9,1 oranıyla ulaştırma, %7,42 ile çeşitli mal ve hizmetler, %6,62 ile eğlence ve kültür grubu takip etti. Yıllık bazda ise TÜFE bileşenleri arasında en fazla artış, aylık bazda olduğu gibi %37,28 ile ev eşyası grubunda oldu.

Döviz Kurlarındaki Artış ve Enflasyon

Eylül 2018 döneminde reel kur endeksi 61,62 seviyesine geriledi. Bu seviye ile 2003 bazlı serinin en düşük seviyesinde oldu. Uzun yıllardır düşük döviz kuru, yüksek faiz oranlarına dayalı bir politikanın izlenmesi üretimin ithalata bağımlılığına neden olmuştur. Bu nedenle döviz kurlarının düşmesi sonucunda ihracattan beklenen artışı etkisiz kılmaktadır.

Şekil 2: Reel Kur Endeksi ve Tüketici Enflasyonu

TCMB verilerinden derlenmiştir.

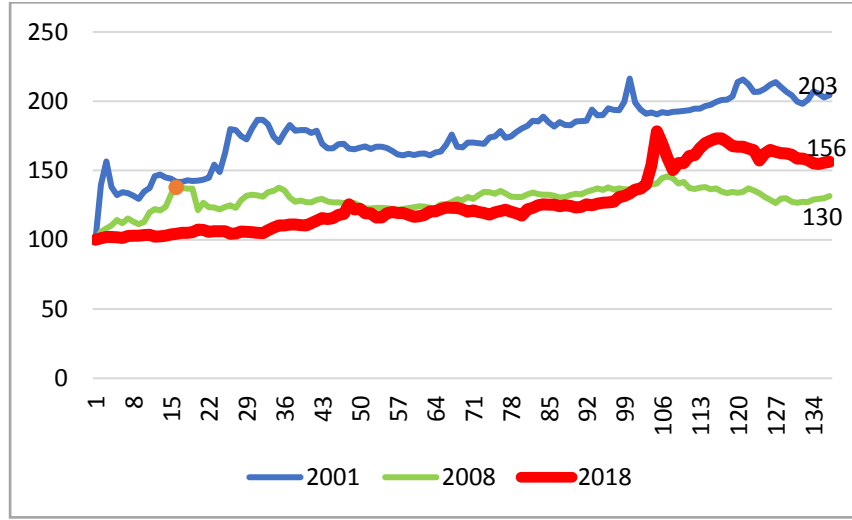
Döviz kurundaki yükselmenin enflasyon oranları üzerindeki etkisi piyasadaki beklentileri de olumsuz yönde etkilemektedir. Enflasyon oranlarındaki ve döviz kurlarındaki hızlı yükseliş tüketim ve maliyet kanallarıyla hem yurt içi pazarına hem de yurt dışı pazarlarına yönelik yapılan reel üretimin daralmasına ve ileride işsizlik gibi daha önemli sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Enflasyon ve döviz kurlarının bir süredir artış seyrinde olmasından faiz oranları üzerinde baskıyı artırıyor.

2000'li Yıllarda Kur Seyri ve CDS Primi

Döviz kurlarındaki yüksek artışların olduğu 2001, 2008 ve 2018 yıllarının ilk 136 günü esas alınarak Şekil 3'te **USD/TL paritesi** karşılaştırılmıştır. Buna göre 2001 ve 2008 kriz yıllarındaki kur dalgalanmalarının seyri karşısında 2018 yılının ilk yüz otuz altı gününde kur artışı daha geniş bir süreye yayılmıştır. 2018 yılının Ekim ayının ilk haftası itibarıyla döviz kuru artış oranı, 2001 krizindeki seviyenin altında 2008 krizindeki seviyenin ise üstünden gerçekleşti. 2001, 2008 ve 2018 yıllarının yüz otuz altıncı günündeki döviz kuru, ilk günün döviz kuru değeri 100 alındığında sırasıyla 203, 130 ve 156 seviyesinde oldu.

Döviz kurları ve CDS primi artmaya devam ediyor. Bu durum, yabancı yatırımcıların risk algısının yükseldiği anlamına geliyor.

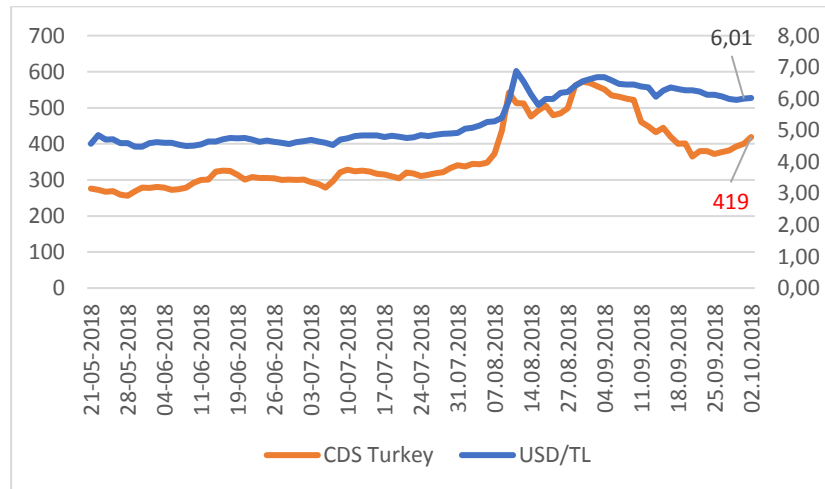
Şekil 3: 2001-2008-2018 Yıllarında Kur Artışları Karşılaştırması (İlk 136 gün; 1. gün değeri 100)

TCMB verilerinden derlenmiştir.

Kredi Temerrüt Swap (Credit Default Swap-CDS) primi 2 Ekim itibarıyla 400 seviyesinde gerçekleşti. Finans piyasalarına ilişkin risk algısı yüksek olması CDS primlerine yansımış durumda. Ağustos ayında CDS primi 510 düzeylerine kadar yükseldi.

Şekil 4: Cari Kur ve CDS Primi

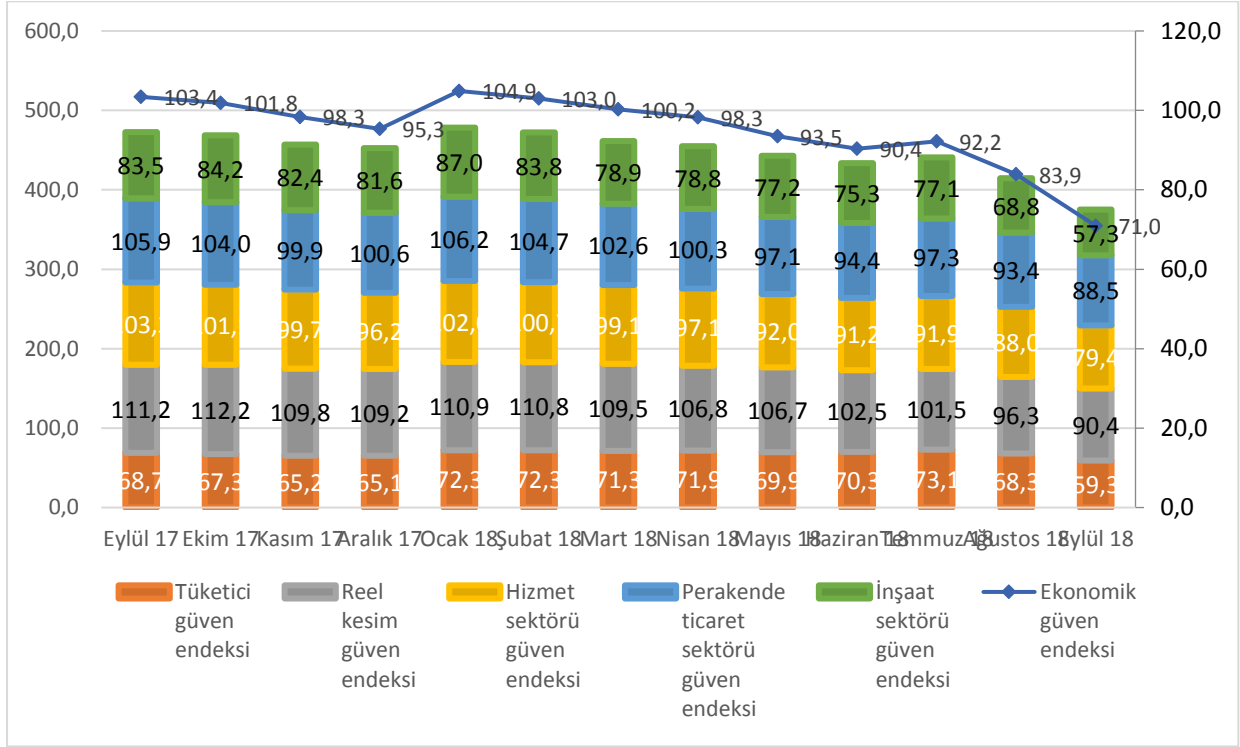

TCMB verilerinden derlenmiştir.

Ekonomik Güven Endeksi Geriledi

Eylül 2018 döneminde **ekonomik güven endeksi**, bir önceki aya göre %15,4 oranında azalarak 71 seviyesine geriledi. Böylece Mart 2009 döneminden beri gerçekleşen en düşük seviye oldu. Ekonomik güven endeksi bileşenlerine bakıldığında tümünün bir önceki döneme göre azaldığı görülmektedir. Ağustos 2018 dönemine göre tüketici güven endeksi 68,3'ten 59,3'e; reel kesim güven endeksi 96,3'ten 90,4'e; hizmet sektörü güven endeksi 88,5'ten 79,4'e; perakende ticaret sektörü güven endeksi 93,4'ten 88,5'e ve son olarak inşaat sektörü güven endeksi 68,8'den 57,3'e geriledi.

Şekil 6: Ekonomik Güven Endeksi ve Bileşenleri

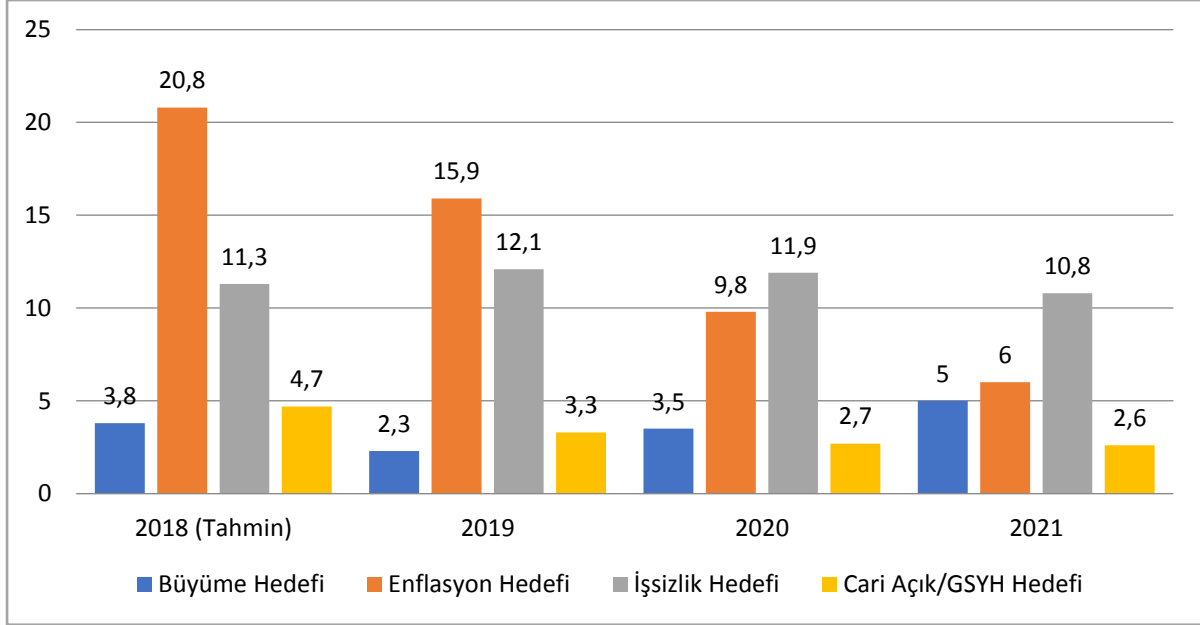

2018 yılının ilk aylarından itibaren düşüş seyrine giren ekonomik güven endeksi ekonomideki tüketicilerin ve üreticilerin geleceğe yönelik beklentilerinin olumsuz olduğunu göstermektedir. Enflasyon oranları ve döviz kurlarındaki hızlı artış dolayısıyla, finans sektöründe yaşanan istikrarsızlığa reel sektörün de maliyet ve talep daralması kanalıyla etkilenmesi beklenmektedir.

Yeni Ekonomi Programı (YEP) Açıklandı

20 Eylül 2018 tarafından açıklanan YEP, önümüzdeki yıllarda hükümetin ekonomide hedeflediği verileri göstermeyi amaçlamaktadır. Bu programa göre 2019 yılında büyüme, enflasyon, işsizlik ve cari açığın GSYH'ya oranı sırasıyla %2,3; %15,9; %12,1 ve %3,3 olarak belirlenmiştir. 2020 yılı içinse aynı göstergeler sırasıyla %3,5; %9,8; %11,9 ve %2,7 olması hedeflenirken 2021 yılı içinse %5; %6; %10,8 ve %2,6 olması hedeflenmiştir.

Şekil 8: YEP Hedefleri

Hükümetin 2023 yılı için belirlediği hedefler doğrultusunda 2017 yılı itibariyle GSYH, kişi başına gelir (Dolar) ve ihracat değerleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Buna göre 2017 yılında 851 milyar dolar değerinde gerçekleşen GSYH'nın, 2018 yılında 763 milyar dolar olması beklenirken 2021 yılında 926 milyar dolar, 2023 yılında ise 2 trilyon dolar olması hedeflenmektedir. Kişi başına gelir ise 2017 yılında 10.602 dolar düzeyinde gerçekleşti. Kişi başına gelirin 2018 yılında 9.385 dolara düşmesi beklenirken 2021'de 10.973 dolar, 2023 yılında ise 23.81 dolar olması hedeflenmektedir. Son olarak 2017 yılında 157 milyar dolar değerinde gerçekleşen ihracatın 2018 yılında 170 milyar dolar olması beklenmektedir. 2021 ve 2023 yılları için ise hedeflenen ihracat miktarı sırasıyla 204 milyar ve 500 milyar dolardır.

Tablo 1: 2017-2018-2021-2023 Hedefleri Karşılaştırması

YIL/GÖSTERGE	GSYH (Milyar Dolar)	Kişi Başına Gelir (Dolar)	İhracat (Milyar Dolar)
2017 (Gerçekleşen)	851	10.602	157
2018 (Tahmin)	763	9.385	170
2021 (Hedef)	926	10.973	204,4
2023 (Hedef)	2.001	23.811	500,9

Yasal Uyarı

Bu bültende yer alan bilgiler güvenilir olduğuna inanılan ve kamuya açık olan kaynaklardan derlenmiştir. Bülten sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır, Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin kurumsal yaklaşımını yansıtmamaktadır. Bülteni hazırlayan akademisyenlerin kişisel görüşleri ve değerlendirmelerini içerebilir. Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi bültende yer alan bilgi ve değerlendirmelerin kesin doğruluğu ya da değişmezliği ile ilgili bir garanti vermemektedir. Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi bültende yer alan bilgileri herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu bültende yer alan bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaysız oluşabilecek zararlardan Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi hiçbir şekilde sorumluluk üstlenmemektedir.

Bu bültende yer alan bilgilere kişisel kullanımlar için izin verilmiştir, bunun dışında ticari ya da kamusal olsun herhangi bir kullanımda Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin izni olmadan kısmen ya da tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz ve yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.

Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Elemanları
Prof. Dr. Cengiz Bahçekapılı cbahcekapili@marmara.edu.tr
Araş. Gör. Suat Aksoy suat.aksoy@marmara.edu.tr
Araş. Gör. Buket Çetin buket.cetin@marmara.edu.tr